

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 11 december 1941 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete, m. m. dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 30 oktober 1941 dagtecknad proposition, nr 316, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

1. lag angående ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete,

2. förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,

3. förordning angående dyrtidstillägg åt vissa livräntetagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m. samt

4. förordning angående dyrtidstillägg å vissa förmåner enligt förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,

dels ock medgiva

att Kungl. Maj:t åt värnpliktiga, som under tiden från och med den 1 september 1939 till 1940 års utgång drabbats av olycksfall eller sjukdom och som till följd därav äro berättigade till sjukpenning eller livränta enligt förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, må för tiden från och med den 1 januari 1942 till och med den 31 december 1943 bevilja sådan dyrtidskompensation, att sammanlagt 30 procents dyrtidstillägg å nämnda förmåner utgår,

att Kungl. Maj:t åt personer, som efter 1941 års ingång drabbats av olycksfall eller sjukdom och som till följd därav äro berättigade till sjukpenning eller livränta enligt förordningen om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl. eller förordningen om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl., må för tiden från och med den 1 januari 1942 till och med den 31 december 1943 bevilja sådan dyrtidskompensation, att beloppen av nämnda förmåner uppgå till vad som skulle hava utgått, därest den i förordningarna fastställda maximigränsen för arbetsinkomst höjts med 30 procent,

att å första halvåret 1942 belöpande kostnader för dyrtidstillägg jämlikt förordningen angående dyrtidstillägg åt vissa livräntetagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m. må, i fall då livräntan utgår av statsmedel, belasta de för budgetåret 1941/42 beviljade förslagsanslag, från vilka respektive livräntor utgå, samt eljest det under tolfte huvudtiteln uppförda, för samma budgetår beviljade förslagsanslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete,

att å första halvåret 1942 belöpande kostnader för dyrtidstillägg jämlikt förordningen angående dyrtidstillägg å vissa förmåner enligt förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, ävensom för dyrtidskompensation, som Kungl. Maj:t enligt vad i det föregående föreslagits kan komma att bevilja värnpliktiga, må få belasta det under tolfte huvudtiteln uppförda, för budgetåret 1941/42 beviljade förslagsanslaget till Bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring

samt att å första halvåret 1942 belöpande dyrtidskompensation, som Kungl. Maj:t enligt vad i det föregående föreslagits kan komma att bevilja tvångsarbetare m. fl. samt fångar m. fl., må få belasta det under tolfte huvudtiteln uppförda, för budgetåret 1941/42 beviljade förslagsanslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete.

De vid propositionen fogade författningsförslagen äro av följande lydelse:

1) Förslag

till

L a g

angående ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete.

Härigenom förordnas, att 6, 7, 9 och 10 §§ lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

6 §.

Har arbetare -- -- ersättning utgivas:

1) om olycksfallet -- -- av arbetsförmågan:

a) så länge -- -- och dylikt;

b) under förutsättning att sjukdomen varat mer än tre dagar efter dagen för olycksfallet och att arbetsförmågan nedsatts med minst en fjärdedel, från och med dagen efter sistnämnda dag och så länge sjukdomen varar: sjukpenning för varje dag, utgörande vid förlust av arbetsförmågan ett belopp, bestämt i förhållande till den skadades årliga arbetsförtjänst på sätt nedan anges (hel sjukpenning) och vid nedsättning av arbetsförmågan det

¹ Senaste lydelse av 6 och 10 §§ se SFS 1928:135 samt av 7 och 9 §§ se SFS 1926:215.

lägre belopp, som svarar mot nedsättningen; skolande hel sjukpenning utgå med belopp, som framgår av följande tabell:

Den årliga arbetsförtjänsten uppgår		Sjukpenningens belopp	
till (kronor)	men ej till (kronor)	kronor	öre
—	675	1	50
675	945	2	—
945	1,215	2	50
1,215	1,485	2	75
1,485	1,755	3	25
1,755	2,025	3	50
2,025	2,295	4	—
2,295	2,565	4	50
2,565	2,835	5	—
2,835	3,105	5	50
3,105	3,375	6	—
3,375	3,645	6	50
3,645	—	7	—

2) om olycksfallet — — — höjande av arbetsförmågan.
 På därom — — — gällande beräkningsgrunder.
 Kan vid — — — den skadade.
 På grund — — — av arbetsförmågan.

7 §.

Har olycksfallet — — — ersättning utgivas:

a) begravningshjälp med en tiondel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, dock ej med mindre belopp än tvåhundrafemtio kronor.

b) livräntor till — — — avlidnes arbetsförtjänst.

Där livräntor — — — livräntetagare belöper.

Livränta till — — — sexton år.

Till änka — — — årliga arbetsförtjänst.

9 §.

Den årliga — — — olycksfallet inträffat.

Har den — — — ej inträffat.

Utgöres avlöning — — — finnas tillämpliga.

Överstiger den årliga arbetsförtjänsten tretusenihundra kronor, tages det överskjutande beloppet icke i beräkning. Understiger den årliga arbetsförtjänsten fyrahundrafemtio kronor, skall den beräknas till detta belopp.

10 §.

Försäkringsinrättning, i — — — sådan anstalt.

Har den skadade intagits å sjukvårdsanstalt, äger försäkringsinrättningen att, med skäligt hänsynstagande till den skadades försörjningsplikt mot make och andra anhöriga, som omförmålas i 7 §, till täckande av kostnaden

för vården, å sjukpenning, som under tiden för vården tillkommer honom, avdraga högst hälften.

Försäkringsinrättning äger — — — dylik anstalt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1942. Ersättningsanspråk, som grundas å olycksfall, vilket inträffat före nämnda dag, skall dock bedömas enligt äldre lag.

2) Förslag

till

Förordning

angående ändring i vissa delar av förordningen den 18 juni 1927
(nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen
under militärtjänstgöring.

Härigenom förordnas, att 6, 7, 10 och 11 §§ förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

6 §.

För skada — — — i ersättning:

1) om olycksfallet — — — under sjukdomstiden:

a) erforderlig läkarvård — — — och dylikt;

b) sjukpenning för varje dag, utgörande vid förlust av arbetsförmågan ett belopp, bestämt i förhållande till den skadades årliga arbetsförtjänst på sätt nedan angives (hel sjukpenning) och vid nedsättning av arbetsförmågan det lägre belopp, som svarar mot nedsättningen; dock att sjukpenning utgår endast, för så vitt sjukdomen varat under mer än tre dagar efter dagen för olycksfallet och arbetsförmågan blivit nedsatt med minst en fjärdedel; skolande hel sjukpenning utgå med belopp, som framgår av följande tabell:

Den årliga arbetsförtjänsten uppgår		Sjukpenningens belopp	
till (kronor)	men ej till (kronor)	kronor	öre
—	675	1	50
675	945	2	—
945	1,215	2	50
1,215	1,485	2	75
1,485	1,755	3	25
1,755	2,025	3	50
2,025	2,295	4	—
2,295	2,565	4	50
2,565	2,835	5	—
2,835	3,105	5	50
3,105	3,375	6	—
3,375	3,645	6	50
3,645	—	7	—

2) om olycksfallet — — — höjande av arbetsförmågan.
 På därom — — — gällande beräkningsgrunder.
 Ersättning, varom — — — myndighets försorg.
 Kan vid — — — den skadade.
 Kostnad för — — — militära myndighet.

7 §.

Har olycksfallet — — — ersättning utgivas:

- a) begravningshjälp med en tiondel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, dock ej med mindre belopp än tvåhundrafemtio kronor;
 - b) livräntor till — — — avlidnes arbetsförtjänst.
- Där livräntor — — — livräntetagare belöper.
 Till änka — — — årliga arbetsförtjänst.

10 §.

Riksförsäkringsanstalten må — — — sådan anstalt.

Vårdas den skadade efter tjänstgöringens eller anställningens slut å militär sjukvårdsanstalt eller beredes honom av riksförsäkringsanstalten eller militär myndighet vård å civil sådan anstalt, må, med skäligt hänsynstagande till den skadades försörjningsplikt mot maka och andra anhöriga, som omför-
 mälas i 7 §, till täckande av kostnaden för vården, å sjukpenning, som under tiden för vården tillkommer honom, avdragas högst hälften.

Riksförsäkringsanstalten äger — — — dylik anstalt.

11 §.

Skall vid skada till följd av olycksfall av statsmedel utgå avlöning, pension eller annan ersättning, som icke avses i denna förordning men som helt eller delvis utgör understöd på grund av olycksfallet, eller skall sådant understöd utgå från kassa eller pensionsinrättning, som understödes av statsmedel, avdrages från ersättning, som utgives enligt denna förordning, vad i anledning av olycksfallet för motsvarande ändamål från statens sida, av kassan eller pensionsinrättningen utgives för tid, under vilken ersättningen utgår; dock att i fråga om understöd från kassa eller pensionsinrättning sådant avdrag endast må ske, om kostnaden för understödet helt och hållet eller till minst en tredjedel bestritts av staten, och ej ske med större belopp än som skäligen kan anses svara emot statens bidrag.

Såsom understöd — — — genom anställningstiden.

Avdrag må — — — om blindhetsersättning.

Är det — — — därtill föranleda.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1942. Ersättningsanspråk, som grundas å olycksfall, som inträffat eller sjukdom som yppats före nämnda dag, skall dock bedömas enligt äldre lag.

3) **Förslag**

till

Förordning

angående dyrtidstillägg åt vissa livräntetagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Den som i anledning av olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före den 1 januari 1941 äger rätt till livränta enligt någon av de i 2 § omnämnda lagar eller författningar äger erhålla dyrtidstillägg därå motsvarande 15 procent av livräntans belopp. Har Konungen förordnat, att livränta skall utgå enligt grunderna i någon av ifrågavarande lagar och författningar, skall dyrtidstillägg utgå även å sådan livränta.

Dyrtidstillägg utgår jämväl å livränta, som utgives av arbetsgivare, vilken enligt gällande bestämmelser står självrisk.

Dyrtidstillägg utgår icke å livränta, som grundas på frivillig försäkring, samt ej heller å livränta, som utgår på grund av lägre invaliditetsgrad än 30 procent.

Dyrtidstillägg å livränta fortfar att utgå utan hinder därav att livräntan för viss tid utbytes mot sjukpenning.

2 §.

De lagar och författningar, som avses i 1 §, äro:

lagen den 5 juli 1901 (nr 39) angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete,

förordningen den 18 juni 1909 (nr 89) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,

lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete,

kungörelsen den 30 november 1917 (nr 832) angående särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 å arbetare, som användas till arbete för statens räkning,

kungörelsen den 10 juni 1921 (nr 410) angående förhöjning av vissa till i statens tjänst skadade arbetare med flera av statsmedel utgående livräntor m. m.,

förordningen den 1 juni 1923 (nr 138) angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig,

kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 268) angående höjning av ersättning, som utgår jämlikt förordningen den 18 juni 1909 (nr 89) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,

förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,

lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar,

förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.,

förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.,

kungörelsen den 8 april 1938 (nr 112) angående viss tillämpning av 11 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete beträffande livräntor till arbetare, som före år 1937 skadats i arbete för statens räkning samt

förordningen den 3 juni 1938 (nr 216) om livräntetillägg av statsmedel åt vissa livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

3 §.

Dyrtidstillägg bestrides av statsmedel samt bestämmes och utgives av riksförsäkringsanstalten. Bolag, som avses i 4 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete, åligger dock att samtidigt med utbetalning av livräntan förskottsvis utgiva dyrtidstillägg enligt denna förordning å från bolaget utgående livräntor.

4 §.

De bestämmelser i lag eller författning, som gälla beträffande livränta, varå dyrtidstillägg utgår enligt denna förordning, skola i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägget.

5 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av riksförsäkringsanstalten.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1942 och gäller till och med den 31 december 1943.

4) Förslag

till

Förordning

angående dyrtidstillägg å vissa förmåner enligt förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Utgår i anledning av olycksfall eller sjukdom, som efter ingången av år 1941 drabbat värnpliktig, sjukpenning eller livränta jämlikt förordningen den

18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, skall å sådan förmån utgå dyrtidstillägg motsvarande 30 procent av förmånens belopp.

2 §.

De författningsbestämmelser, som gälla beträffande förmån, varå dyrtidstillägg utgår enligt denna förordning, skola i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägget.

3 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av riksförsäkringsanstalten.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1942 och gäller till och med den 31 december 1943.

I anledning av propositionen hava inom riksdagen väckts fyra motioner, nämligen motionerna i första kammaren nr 248 av herr *Wistrand m. fl.* och nr 249 av herr *Holmström* samt motionerna i andra kammaren nr 342 av herr *Lövgren* och nr 350 av herrar *Kilbom* och *Andersson* i Södergård.

I motionen I: 248 har yrkats, att riksdagen måtte avslå propositionen.

I motionerna I: 249 och II: 350 har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den, som i anledning av olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före den 1 januari 1941 äger rätt till sjukhjälp, sjukpenning eller livränta enligt endera av förordningarna den 18 juni 1909 (nr 89) och den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, äger erhålla dyrtidstillägg därå, motsvarande 30 procent av sjukhjälpen, sjukpenningens eller livräntans belopp, samt att vid utbyte av livränta mot sjukhjälp eller sjukpenning dyrtidstillägg skall utgå å sjukhjälpen eller sjukpenningen.

Motionen II: 342 utmynnar i en hemställan, »att riksdagen ville föreslå Kungl. Maj:t följande lydelse av tredje stycket av § 1: Dyrtidstillägg utgår icke å livränta, som grundas på frivillig försäkring; eller, om detta icke kan bifallas, att riksdagen i vart fall ville biträda ett förslag till ändrad lydelse som medförde att samtliga livräntetagare som uppbära en livränta å 90 kronor eller däröver bleve delaktiga av dyrtidstillägget.»

Propositionen och motionerna I: 248, II: 342 och II: 350 hava, såvitt angår förslaget till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete, hänvisats till behandling av lagutskott och tilldelats andra lagutskottet. Propositionen och nämnda motioner i övrigt ävensom motionen I: 249 hava hänskjutits till bankoutskottet.

Enligt överenskommelse mellan utskotten hava propositionen och motionerna hänvisats till behandling i sammansatt banko- och andra lagutskott.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i propositionen framlagda förslagen, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna andragit till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna.

Gällande bestämmelser.

1916 års olycksfallsförsäkringslag m. m.

Enligt *lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete* är i princip envar arbetare försäkrad för skada till följd av sådant olycksfall. Kostnaderna för försäkringen bestridas, med bidrag av statsmedel till omkostnaderna, genom försäkringsavgifter, som erläggas av arbetsgivarna (1 §). Har arbetare skadats till följd av olycksfall i arbetet, skall enligt 6 § ersättning utgivas till honom. Om olycksfallet medfört sjukdom, som förorsakat förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, skall utgivas dels läkarvård, läkemedel m. m. [6 § 1 a)], dels ock — under förutsättning att sjukdomen varat mer än tre dagar efter dagen för olycksfallet och att arbetsförmågan nedsatts med minst en fjärdedel — sjukpenning för varje dag [6 § 1 b)]. Sjukpenningen utgör, om arbetsförtjänsten under ett år, räknat tillbaka från olycksfallet, ej uppgått till 675 kronor, 1 krona. Uppgår den årliga arbetsförtjänsten till 675 men ej till 945 kronor, utgör sjukpenningen 1 krona 50 öre. För varje ytterligare ökning i arbetsförtjänsten med 270 kronor höjes sjukpenningen med 50 öre, så att högsta sjukpenning, 5 kronor 50 öre, utgår, om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till eller överstiger 2,835 kronor. Vad nu sagts avser hel sjukpenning; vid nedsättning av arbetsförmågan utgår det lägre belopp, som svarar mot nedsättningen. Om olycksfallet, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom, medfört under längre eller kortare tid bestående förlust eller nedsättning av arbetsförmågan skall utgå livränta med ett årligt belopp, motsvarande vid förlust av arbetsförmågan två tredjedelar av den skadades årliga arbetsförtjänst och vid nedsättning av arbetsförmågan det lägre belopp, som svarar mot nedsättningen. Kräver den skadades tillstånd särskild vård, må med hänsyn därtill livräntan bestämmas till högre belopp än nyss nämnts men dock ej överstigande beloppet av den årliga arbetsförtjänsten. Livränta utgår icke, där ej arbetsförmågan blivit nedsatt med minst en tiondel.

Har olycksfallet medfört arbetarens död, skall jämlikt 7 § i ersättning utgivas dels begravningshjälp med en tiondel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, dock ej mindre belopp än 100 kronor, och dels livräntor till efterlevande. Livräntornas summa får emellertid icke överstiga två tredjedelar av arbetsförtjänsten.

Överstiger den årliga arbetsförtjänsten 3,000 kronor, tages — vid bestämmande av livränta till den skadade eller av begravningshjälp och livräntor till efterlevande — det överskjutande beloppet icke i beräkning; understiger

den årliga arbetsförtjänsten 450 kronor, skall den beräknas till detta belopp (9 §).

Har skadad person intagits å sjukvårdsanstalt, äger vederbörande försäkringsinrättning enligt 10 § andra stycket att, till täckande av kostnaderna för vården, å sjukpenning, som under tiden för vården utgives till honom av inrättningen, avdraga högst hälften. Jämlikt försäkringsrådets cirkulär till försäkringsinrättningarna den 10 juli 1919 får avdrag icke ske för den del av kostnaden, som motsvarar beredande å sjukvårdsanstalt av ersättning enligt 6 § 1) a) (läkarvård, läkemedel m. m.). Denna ersättning bör enligt försäkringsrådets mening antagas motsvara i avrundat tal $\frac{1}{4}$ av kostnaden för sjukhusvården.

Att märka är slutligen, att arbetsgivare äger försäkra arbetare även för olycksfall utom arbetet (35 §).

Enligt *kungörelsen den 30 november 1917 (nr 832) angående särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 å arbetare, som användas till arbete för statens räkning* utgår till sådan arbetare, som skadas till följd av olycksfall i arbetet, ersättning av statsmedel i enlighet med bestämmelserna i 1916 års lag. Vissa specialbestämmelser härutinnan finnas i en *kungörelse den 8 april 1938 (nr 112)*.

Jämlikt *lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer* erhåller skadad person, som är försäkrad enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag, dels ersättningar enligt vissa förmånligare grunder, dels ock vissa särskilda ersättningar utöver dem, som föranledas av sistnämnda lag.

Yrkessjukdomsförsäkringslagen.

Den som jämlikt 1916 års olycksfallsförsäkringslag är försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbete, skall enligt *lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar* anses vara försäkrad jämväl för de yrkessjukdomar, som närmare angivas i 1 § av sistnämnda lag.

Beträffande försäkringen i vad den avser dessa yrkessjukdomar skola bestämmelserna i lagen om försäkring för olycksfall i arbete i princip äga motsvarande tillämpning.

Vissa till 1916 års olycksfallsförsäkringslag samt yrkessjukdomsförsäkringslagen anknutna författningar.

Enligt *förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl.* skall i vissa fall ersättning utgivas av allmänna medel, därvid bestämmelserna i 1916 års olycksfallsförsäkringslag och i yrkessjukdomsförsäkringslagen i tillämpliga delar skola lända till efterrättelse, där ej annat följer av vad som stadgas i förordningen. En från 1916 års lag avvikande bestämmelse är den, att den årliga arbetsförtjänstens maximibelopp fastställts till 1,764 kronor. Föreskrifter av enahanda

innehåll givas även i *förordningen den 24 mars 1938 (nr 103) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl.* Ersättning jämlikt bestämmelserna i olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringslagarna utgår även enligt *förordningen den 28 juni 1941 (nr 595) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring vid luftskyddet eller under luftskyddsövning.*

1901 års olycksfallsersättningslag.

Å livränta, som bestämts på grundval av föreskrifterna i *lagen den 5 juli 1901 (nr 39) angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete* (vilken gällde före 1916 års lag i ämnet) utgår dels enligt *kungörelsen den 10 juni 1921 (nr 410)* till i statens tjänst skadade arbetare tilläggsersättning med ett årligt belopp, motsvarande 125 procent av livräntan, dels ock enligt *förordningen den 3 juni 1938 (nr 216)* till andra livräntetagare av statsmedel årligt tillägg, jämväl motsvarande 125 procent av livräntan; tillägg utgår dock icke i något fall för livränta, motsvarande lägre invaliditetsgrad än 30 procent.

1927 års militärsättningsförordning m. m.

Enligt *förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring*, utgår ersättning av allmänna medel till värnpliktiga samt vissa vid försvarsväsendet fast anställda, som under militärtjänstgöring i fredstid skadas till följd av olycksfall eller annorledes ådraga sig sjukdom. Reglerna för fastställandet av sjukpenning, livränta och begravningshjälp äro enligt *förordningen* desamma som föreskrivas i 1916 års olycksfallsförsäkringslag och den årliga arbetsförtjänsten beräknas för fast anställda enligt nämnda lags bestämmelser. För värnpliktiga gälla däremot i sistnämnda hänseende avvikande regler. De värnpliktigas årliga arbetsförtjänst uppskattas nämligen till vissa bestämda belopp, för mera utbildade till 2,160 kronor samt för övriga till 1,764 kronor.

Att märka är, att livräntor fortfarande utgå, som äro fastställda enligt *förordningen den 18 juni 1909 (nr 89) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring*. Vissa ersättningar enligt denna förordning skola förhöjas med 100 procent enligt *kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 268)*.

Jämlikt *förordningen den 28 juni 1941 (nr 593) om ersättning i anledning kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring*, utgår ersättning av allmänna medel för olycksfallsskada eller sjukdom i huvudsaklig överensstämmelse med de regler, som i 1927 års militärsättningsförordning äro föreskrivna för vid försvarsväsendet fast anställda. Den årliga arbetsförtjänsten, som fastställes enligt reglerna i 1916 års olycksfallsförsäkringslag, må dock enligt denna förordning såvitt angår livränta icke beräknas till lägre belopp än 1,764 kronor.

I *förordningen den 17 maj 1940 (nr 333) om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning* föreskrivas vissa särskilda bestämmelser att vid sådant olycksfall gälla utöver föreskrifterna i 1916 års olycksfallsförsäkringslag och 1927 års militärsättningsförordning.

Härjämte må uppmärksammas, att enligt *förordningen den 28 juni 1941 (nr 591) om familjebidrag åt värnpliktiga med flera, vilka drabbats av kroppsskada*, familjebidrag tills vidare må kunna utgå till värnpliktig, som under tjänstgöring, varunder krigsfamiljebidragsförordningen varit tillämplig å honom, drabbats av kroppsskada, som föranleder rätt till ersättning enligt 1927 års militärsättningsförordning.

Ytterligare författningar.

Vidare må nämnas, att ersättning i vissa fall utgår enligt *förordningen den 1 juli 1923 (nr 138) angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig*.

Slutligen må erinras om *förordningen den 11 juni 1918 angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall*. Till denna försäkring, som är av frivillig natur, lämnas vissa bidrag av statsmedel. Där olycksfall förorsakats av krigsåtgärd utgår enligt *kungörelsen den 27 oktober 1939 (nr 755)* av statsmedel ett tillägg, motsvarande 50 procent av ersättningen enligt förordningen.

Vissa tidigare ändringsförslag m. m.

I förevarande sammanhang må särskilt erinras därom, att den arbetsförtjänst, som skulle läggas till grund för beräkning av ersättningsbelopp enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag, vid lagens tillkomst maximerades till 1,800 kronor. Minimigränsen fastställdes då till 300 kronor. — År 1919 höjdes från och med år 1920 maximigränsen till 2,400 kronor och minimigränsen till 450 kronor. — För 1926 års riksdag framlades åter förslag till ändring av maximigränsen. Föredragande departementschefen framhöll (propositionen nr 109), att arbetslönerna år 1924 i stort sett fördubblats sedan åren 1914—15. Detta förhållande kunde i och för sig motivera en höjning av gränsen till 3,600 kronor. Med hänsyn bland annat till att levnadskostnaderna i genomsnitt icke stigit i samma proportion som arbetslönerna föreslogs dock en något lägre gräns, nämligen 3,300 kronor. Riksdagen beslöt emellertid, under hänvisning bland annat till den avsevärt ökade belastning, som den föreslagna höjningen skulle medföra för vissa industrier, att avlöningsmaximum skulle fastställas till 3,000 kronor.

Ytterligare må omnämnas, att andra lagutskottet vid 1937 års riksdag — med anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete — anfört (utlåtande nr 36), bland annat, att en höjning i fråga om beloppet av sjukpenning och livränta, som utginge inom de lägre inkomstgrupperna, för utskottet framstode såsom synnerligen önskvärd. Höjning torde kunna ske även med bibehållande av nuvarande bestämmelser därutinnan i huvudsak oförändrade. Enligt utskottets mening borde olycksfallsförsäkringslagen även i andra hänseenden underkastas en omarbetning, syftande till en mera rättvis avvägning av ersättningarna i vissa fall.

Sålunda ifrågasatte utskottet, bland annat, om icke större hänsyn borde tagas till den skadades försörjningsförhållanden. Vissa skäl talade för en omarbeting i dylik riktning av bestämmelserna om avdrag å sjukpenning under tiden för vård å sjukvårdsanstalt. Detta syntes kunna ske exempelvis på det sättet, att avdragets storlek — i stället för att som nu göras beroende av legosängsavgiften — bestämdes olika allteftersom den skadade hade vissa närmare anhöriga att försörja eller så icke vore fallet. En annan möjlighet vore att göra sjukpenningens belopp beroende av försörjningsskyldigheten. Vidare kunde det enligt utskottets mening förtjäna att övervägas, huruvida icke sjukpenning borde liksom livränta kunna utgå med högre belopp, därest den skadades tillstånd krävde särskild vård. — I enlighet med förslag av utskottet hemställde riksdagen i skrivelse den 8 maj 1937, nr 261, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en allsidig utredning rörande en förbättrad lagstiftning om försäkring för olycksfall i arbete, vid vilken utredning de synpunkter, som kommit till uttryck i utskottets motivering, borde tagas under omprövning, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. — Genom beslut den 11 juni 1937 anbefalldes Kungl. Maj:t riksförsäkringsanstalten att verkställa den utredning, varom riksdagen i sin skrivelse gjort framställning, samt att inkomma med de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. — Ytterligare må nämnas, att Kungl. Maj:t, sedan 1939 års lagtima riksdag (skrivelse nr 95) anhållit, att frågan om utvidgad försäkring för olycksfall i arbete måtte upptagas till fortsatt utredning, den 13 april 1939 överlämnat handlingarna i ärendet till den år 1938 tillsatta socialvårdskommittén för att tagas under övervägande vid fullgörandet av kommitténs uppdrag.

Med hänsyn till nu rådande tidsförhållanden samt i avvaktan på resultatet av socialvårdskommitténs arbete har riksförsäkringsanstalten ansett, att det tills vidare borde anstå med fullföljandet av den utredning, som den 11 juni 1937 uppdrogs åt anstalten.

Framställning från landsorganisationen i Sverige m. m.

Landsorganisationens skrivelse.

I skrivelse den 25 april 1941 har landsorganisationen framhållit, att realvärdet av de enligt olycksfallsförsäkringslagen utgående, redan förut knappt tillmätta ersättningarna undergått en väsentlig minskning till följd av den under tiden efter krigsutbrottet inträdda och allttjämt fortgående levnadskostnadsstegringen. Därest ersättningarna, speciellt sjukpenningen, skulle fylla sin uppgift att bereda de av olycksfall i arbete drabbade ett drägligt uppehälle syntes det vara oundgängligt, att — på sätt redan skett beträffande folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag — värde-minskningen i någon form kompenseras. Frågans lösning syntes icke kunna anstå till slutförandet av det för närvarande vilande, åt riksförsäkringsanstalten uppdragna arbetet med revisionen av olycksfallsförsäkringslagen. En fristående, provisorisk reglering syntes erforderlig.

Landsorganisationen har därför hemställt, att berörda spörsmål måtte upptagas till skyndsamt utredning samt att därav föranledda förslag måtte föreläggas riksdagen.

Yttranden i anledning av landsorganisationens framställning.

Över landsorganisationens framställning hava yttranden avgivits av riksförsäkringsanstalten, försäkringsrådet, pensionsstyrelsen, statskontoret, svenska arbetsgivareföreningen och de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening. Därefter har landsorganisationen yttrat sig över vad i ärendet förekommit. Slutligen har socialvårdskommittén avgivit yttrande över samtliga handlingar i ärendet.

I förevarande sammanhang föreligga till behandling två huvudspörsmål, nämligen dels frågan om åtgärder för förbättring av ersättningar, som redan fastställts jämlikt olycksfallsförsäkringslagen och vissa andra därmed sammanhörande författningar, och dels frågan om erforderliga lagändringar för att för framtiden möjliggöra fastställandet av förbättrade ersättningar. I det följande behandlas dessa spörsmål var för sig.

Lagändringar för förbättring av ersättningarna enligt olycksfallsförsäkringslagen m. m.

Höjning av den årliga arbetsförtjänstens maximibelopp i olycksfallsförsäkringslagen.

Riksförsäkringsanstalten har framhållit, att, då ersättningarna enligt olycksfallsförsäkringslagen inom angivna maximi- och minimigränser stode i direkt proportion till storleken av den skadades arbetsförtjänst under året närmast före olycksfallet, höjning eller sänkning av arbetsförtjänsten i regel verkade automatiskt höjande eller sänkande på ersättningarna enligt olycksfallsförsäkringslagen och det även med avseende på de ersättningar, som, på grundval av den skadades arbetsförtjänst under året närmast före olycksfallet, i form av livräntor i vissa fall tillerkändes att utgå för den skadades eller hans efterlevandes återstående livstid. De löneförhöjningar, som till följd av levnadskostnadernas stegring ganska genomgående ägt rum under den nuvarande kristiden, hade alltså redan successivt gjort sig gällande vid tillämpning under denna tid av ersättningsbestämmelserna enligt olycksfallsförsäkringslagen. Då emellertid sambandet mellan avlöningar och ersättningar enligt lagen vore begränsat uppåt sålunda, att vid högre årlig arbetsförtjänst än 3,000 kronor det överskjutande beloppet ej toges i beräkning, måste den frågan uppstå, om ej den numera inträdda allmänna lönestegringen, vari någon tillbakagång ej nu syntes kunna skönjas, borde medföra en höjning av nämnda maximibelopp. Riksförsäkringsanstalten ville för sin del besvara denna fråga jakande.

Rörande storleken av höjningen har riksförsäkringsanstalten — efter att hava lämnat vissa statistiska uppgifter angående arbetares löneinkomster — vidare anfört:

I detta sammanhang torde få erinras, att levnadskostnadsindex med juli 1914 som bas till år 1924 steg till 174 men i juli 1939 utgjorde 169. Sedermera har index till omkring den 1 april 1941 stigit till 219. Stegningen från juli 1939 utgör alltså omkring 30 procent.

Därest maximigränsen för årliga arbetsförtjänsten skulle motsvara nuvarande löneförhållanden, jämväl å dyrorter, vore påtagligen en högst betydande höjning av nämnda gräns erforderlig. Enligt riks försäkringsanstaltens mening måste emellertid en viss varsamhet iakttagas vid företagande av sådan höjning. Liksom vid förra världskriget kan stegningen av den allmänna prisnivån måhända antagas bliva åtminstone delvis av övergående natur. På grund härav kunna särskilt de för lång tid utgående ersättningarna, såsom livräntor, komma att bli alltför höga vid prisnivåns nedgång. Därtill kommer att hänsyn måste tagas till den belastning av näringslivet, som en mera avsevärd höjning av avlöningsgränsen skulle komma att medföra. Med hänsyn till vad sålunda anförts anser sig riks försäkringsanstalten böra föreslå, att maximigränsen för årliga arbetsförtjänsten höjes med 20 procent eller till 3,600 kronor, varigenom högsta livräntan vid helinvaliditet kommer att ökas från 2,000 till 2,400 kronor.

Om den årliga arbetsförtjänstens maximigräns höjdes till 3,600 kronor, föranleddes därav en påbyggnad av intervallerna för sjukpenningen, nämligen så att, om den årliga arbetsförtjänsten uppginge till 3,105 men ej till 3,375 kronor, sjukpenning skulle utgå med 6 kronor samt att, om den årliga arbetsförtjänsten uppginge till eller överstege 3,375 kronor, sjukpenningen skulle utgöra 6 kronor 50 öre.

Någon ändring av grunderna för livräntornas beräkning i övrigt syntes riks försäkringsanstalten icke böra för närvarande ifrågakomma.

Statskontoret har inledningsvis uttalat, att, med hänsyn till de vittomfattande utredningar angående revision av olycksfallsförsäkringslagen och därmed sammanhängande spörsmål, som igångsatts, tvekan kunde råda, huruvida tillräcklig anledning vore för handen att, innan resultatet av dessa utredningar föreläge, vidtaga särskilda åtgärder i det av landsorganisationen angivna syftet. Statskontoret har även påpekat, att de löneförhöjningar, som till följd av levnadskostnadernas stegring torde hava ägt rum under den nuvarande kristiden, verkade automatiskt höjande på ersättningsbeloppen. Å andra sidan gjorde sig kraven på förbättring av ersättningarna med särskild styrka gällande under nu rådande förhållanden. Statskontoret ville därför icke motsätta sig, att de av landsorganisationen berörda spörsmålen upptoges till övervägande.

Statskontoret, som tagit del av riks försäkringsanstaltens yttrande, tillstyrkte anstaltens förslag beträffande höjning av den årliga arbetsförtjänstens maximibelopp med därav följande höjd sjukpenning i två nya inkomstklasser.

Landsorganisationens framställning har avstyrkts av *svenska arbetsgivarföreningen*.

Höjning av sjukpenningen enligt olycksfallsförsäkringslagen i de lägsta inkomstklasserna.

Riks försäkringsanstalten har erinrat därom, att sjukpenning enligt gällande bestämmelser för varje dag — även helgdag — ansetts böra uppgå unge-

färligen till $\frac{2}{3}$ av den skadades dagliga arbetsförtjänst. Högsta sjukpenning, 5 kronor 50 öre, utginge vid en arbetsförtjänst av 2,835 kronor eller mera. Om den årliga arbetsförtjänstens maximigräns höjdes till 3,600 kronor, föranleddes därav, såsom förut nämnts, en påbyggnad av intervallerna för sjukpenningen.

Efter att hava erinrat om att 1937 års riksdag framhållit önskvärdheten av en höjning av beloppet av sjukpenning inom de lägre inkomstgrupperna, har riksförsäkringsanstalten anført, att även enligt dess mening sjukpenningen i dessa fall framstode såsom väl låg. Anstalten har därför föreslagit, att sjukpenning i de fem lägsta inkomstklasserna skall utgå med följande belopp:

vid en årlig arbetsförtjänst av högst 675 kronor (nu 1: —)	kronor 1: 50
» » » » » 675 men ej 945 kronor (nu 1: 50)	» 2: —
» » » » » 945 » » 1,215 » (» 2: —)	» 2: 50
» » » » » 1,215 » » 1,485 » (» 2: 50)	» 2: 75
» » » » » 1,485 » » 1,755 » (» 3: —)	» 3: 25.

För de följande klasserna skulle sjukpenningen bli oförändrad eller således 3 kronor 50 öre i den sjätte klassen o. s. v.

Riksförsäkringsanstalten har vidare erinrat om att sjukpenningen automatiskt steger, i den mån den skadade i följd av löneökning komme i en högre inkomstklass (inom maximigränsen). En höjning av sjukpenningen inom varje inkomstklass utgjorde alltså i vissa fall en tvåfaldig kompensation. En sådan kunde dock inom de lägsta inkomstklasserna motiveras med det i och för sig alltför låga sjukpenningsbeloppet men skulle innebära en allt för vittgående ändring av lagens grunder beträffande de högre inkomstklasserna.

Beträffande de av föreslagna höjningar av sjukpenningen föranledda kostnaderna har riksförsäkringsanstalten anført, att, om höjningarna varit tillämpliga å de olycksfall, som inträffat under år 1937, en kostnadsökning å 650,000 kronor skulle hava uppstått. På grund av de sedan år 1937 ökade lönerna och därav föranledd beräkning av sjukpenningen enligt högre inkomstklass kunde den sammanlagda ökningen i de lägre inkomstklasserna under nuvarande förhållanden antagas uppgå till lägre belopp.

Statskontoret har icke funnit anledning föreligga att vidtaga föreslagen ökning av sjukpenningen inom de fem lägsta inkomstklasserna. I den mån den skadade genom löneökning komme i en högre inkomstklass, steger sjukpenningen automatiskt, varför den av anstalten föreslagna höjningen skulle innebära en dubbel kompensation.

Höjning av begravningshjälpen enligt olycksfallsförsäkringslagen.

Riksförsäkringsanstalten har föreslagit, att minimibeloppet för begravningshjälp, vilket för närvarande är 100 kronor, måtte höjas till 200 kronor.

En sådan höjning kunde enligt anstaltens mening antagas komma att föranleda en kostnadsökning av högst ett par tiotusental kronor.

Ändrade bestämmelser i olycksfallsförsäkringslagen om avdrag å sjukpenning vid sjukhusvård.

Riksförsäkringsanstalten har i förevarande sammanhang upptagit till behandling även ett annat spörsmål, nämligen rörande ändrade bestämmelser om avdrag å sjukpenning vid sjukhusvård. Anstalten har därvid erinrat om att 1937 års riksdag ifrågasatt omarbetning av gällande bestämmelser, därvid större hänsyn borde tagas till den skadades försörjningsförhållanden. Anstalten har framhållit, att försäkringsinrättningarna enligt gällande bestämmelser vore oförhindrade att, när den skadade vårdades å sjukhus — inom stadgade gränser — antingen göra avdrag å sjukpenningen eller att utan något avdrag utgiva full sjukpenning. Hittills hade emellertid ända från lagens tillkomst ifrågavarande bestämmelse — i enlighet med motiveringen till densamma i ålderdomsförsäkringskommitténs år 1915 avgivna betänkande — tillämpats så, att utan hänsyn till den skadades förhållanden i olika fall det medgivna avdraget fullt ut gjorts. Anledningen härtill hade huvudsakligen varit hänsyn till de administrativa svårigheter för försäkringsinrättningarna, som skulle vara förenade med en genomgående differentiering av avdragen med hänsyn till den skadade åvilande försörjningsplikt.

Riksförsäkringsanstalten hade emellertid den 17 maj 1941 beslutat att, inom ramen av vad som administrativt sett kunde låta sig göra, med stöd av 10 § andra stycket tills vidare i allmänhet utgiva högre sjukpenning än hittills för tid, varunder skadad person, som vore familjeförsörjare, vårdades å sjukhus. Därvid skulle försöksvis i första hand läggas till grund den uppgift, som i det nu använda formuläret till anmälan om olycksfall i arbete av arbetsgivaren eller arbetsföreståndaren lämnades, om den skadade vore gift eller icke.

Det syntes anstalten lämpligt, att i 10 § andra stycket infördes ett uttryckligt stadgande, som anslöte sig till den huvudregel för ersättningsbestämmande, vilken kommit till uttryck i anstaltens berörda beslut. Hänsyn skulle sålunda ej vidare tagas till kostnaden för vården utan skulle frågan, huruvida avdrag borde ske och i så fall med vilket belopp, avgöras allenast med hänsyn till den skadades eventuella försörjningsskyldighet gent emot sådana anhöriga, som omförmäldes i 7 § av olycksfallsförsäkringslagen, detta i den mån sådant administrativt låte sig göra.

Kostnadsökningen vid realiserandet av riksförsäkringsanstaltens förslag har anstalten förklarat komma att understiga 200,000 kronor.

Lagstiftningens utformning.

Riksförsäkringsanstalten, som i anslutning till vad anstalten i det föregående anfört framlagt förslag till lag om förhöjning i vissa fall av ersättningarna enligt lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete, har anfört, att denna lagstiftning på grund av ovissheten om den framtida utvecklingen av prisnivån i vårt land och de i allmänhet osäkra förhållandena på det ekonomiska området borde givas allenast provisorisk karaktär.

Den borde träda i kraft vid början av ett kalenderår, lämpligen den 1 januari 1942, samt äga giltighet till slutet av ett kalenderår. Då beslut i fråga om eventuellt fortsatt giltighet av lagstiftningen måste fattas före den 1 september året innan beslutet skulle träda i kraft för att premierna skulle hinna bestämmas för det följande kalenderåret, syntes den ifrågasatta lagen böra givas giltighet till utgången av år 1943.

De föreslagna ändringarna i olycksfallsförsäkringslagen syntes påkalla motsvarande ändringar i de i huvudsak lika lydande ersättningsbestämmelserna i 6, 7 och 10 §§ i förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, och möjligen även i 8 §, som innehölle bestämmelser rörande beräkning av den årliga arbetsförtjänsten. Då emellertid sociala försvarsberedskapskommittén under år 1941 framlagt ett förslag till krigspensionsförordning, vilket förslag i vissa fall hade betydelse för ersättningarna i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, hade riksförsäkringsanstalten ansett sig icke böra för närvarande framlägga något förslag till ändringar i 1927 års förordning.

Dyrtidstillägg å ersättningar, som redan fastställts jämligt olycksfallsförsäkringslagen eller vissa andra därmed sammanhörande författningar.

Riksförsäkringsanstalten har framhållit, att landsorganisationen, som i sin skrivelse den 25 april 1941 hänvisat till de dyrtidstillägg, vilka nyligen beviljats beträffande folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, syntes åsyfta en höjning icke blott av de ersättningar, som framdeles skola bestämmas, utan även av redan nu utgående ersättningar. Huvudsakligen torde därvid bliva fråga om livräntor på grund av redan inträffade olycksfall eller olycksfall, som inträffa före den 1 januari 1942. Något tillägg till utgående sjukpenning, som i regel utgaves endast för kort tid och som därför i många fall kunnat följa stegringen i lönenivån, synes riksförsäkringsanstalten ej böra ifrågakomma.

Anstalten har anfört, att den nuvarande dyrtiden otvivelaktigt kunde orsaka avsevärda ekonomiska svårigheter för de livräntetagare, som väsentligen vore hänvisade till livräntan för sitt uppehälle, framför allt då livräntorna fastställts vid en avsevärt lägre lönenivå än den nuvarande. Emellertid vore det för de sociala försäkringsinrättningarna uteslutet att av egna medel kunna lämna något tillägg till livräntorna, enär redan erlagda eller bestämda premier vore beräknade att så nära som möjligt motsvara ersättningarna enligt nu gällande lag. Livräntereserverna, vilka vore beräknade enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder, lämnade självfallet icke heller utrymme för höjning av nu utgående livräntor. Därest en sådan höjning ansåges ofrånkomlig, måste staten träda emellan. Detta skulle visserligen innebära ett frångående av principen att olycksfallsersättningarna skulle bestridas av arbetsgivarna. Men så hade skett i fråga om vissa livräntor, utgående enligt 1901 års olycksfallsförsäkringslag, nämligen sådana livräntor, som uppginge till eller överstege 90 kronor (motsvarande 30 procents invaliditet).

Riksförsäkringsanstalten har — efter att hava lämnat vissa sifferuppgifter angående årliga beloppet av enligt olycksfallsförsäkringslagen utgående livräntor — i anslutning härtill framhållit, att, om samtliga vid 1940 års slut utgående livräntor till efterlevande skulle höjas med exempelvis 10 procent och samma höjning skulle tillämpas för invalider med lägst 30 procent invaliditet, den årliga kostnaden därför skulle kunna uppskattas till för närvarande i runt tal 800,000 kronor.

Enär livräntor på grund av olycksfall, som inträffat efter utgången av år 1940, i regel torde hava beräknats med viss hänsyn till den efter krigsutbrottet höjda lönenivån, skulle enligt riksförsäkringsanstaltens åsikt livräntetillägg dock möjligen kunna begränsas att avse livräntor på grund av olycksfall, som inträffat före utgången av år 1940.

Statskontoret har anslutit sig till riksförsäkringsanstaltens uppfattning, att någon höjning av sjukpenning icke borde ifrågakomma. Huruvida kompensation för dyrtiden borde tillerkännas livräntetagare syntes statskontoret mera tveksamt. Ur försäkringsteknisk synpunkt torde åtgärder i dylik riktning vara ägnade att ingiva betänkligheter. Då kostnaderna för livräntetilläggen uppenbarligen måste bestridas av statsmedel, skulle detta innebära ett frångående av principen, att olycksfallsförsäkringarna skola bestridas av arbetsgivarna. Enligt statskontorets mening kunde icke heller de livräntetillägg, som utginge å livräntor enligt 1901 års olycksfallsförsäkringslag, anses prejudicerande för en dylik åtgärd. Med hänsyn till de av kristiden härrörande förhållandena ville statskontoret emellertid icke motsätta sig, att ett övervägande om beredande av tillägg till nu utgående livräntor i av riksförsäkringsanstalten angiven utsträckning komme till stånd. Statskontoret ville dock föreslå, att från de grupper livräntetagare, som här avsåges, måtte undantagas de, som i annan form erhöle dyrtidskompensation av statsmedel.

Svenska arbetsgivareföreningen har framhållit, att det ur principiell synpunkt torde vara uteslutet att bereda livräntetagare någon kompensation för stegring i levnadskostnaderna.

Landsorganisationen har i sitt yttrande över vad i ärendet förekommit till en början framhållit, att frågan om tillägg till nu utgående sjukpenning vore av mindre praktisk betydelse. Landsorganisationen hade vid sin framställning främst haft i sikte livräntorna. Kompensation därutinnan måste givetvis bestridas med statsmedel. Någon avgörande betydelse kunde icke tillmätas de erinringar av principiell innebörd, som framstälts i vissa remissyttranden, särskilt som principen om olycksfallsersättningarnas bestridande av arbetsgivarna redan frångåtts genom 1938 års förordning om tillägg till livräntor enligt 1901 års lag. Vidare vore det nu fråga allenast om en provisorisk, av undantagsförhållanden föranledd reglering. Den av riksförsäkringsanstalten beräknade årliga kostnaden för ett dyrtidstillägg av 10 procent — 800,000 kronor — vore icke av någon statsfinansiellt sett avskräckande storleksordning. Ur kompensationssynpunkt vore en tilläggsprocent av 10 emellertid alltför låg. Den levnadskostnadsstegring, som inträtt under tiden efter krigsutbrottet, drabbade alldeles särskilt hårt de livräntetagare, vilka för sitt uppehälle hade

att lita till endast livräntorna. Procenten borde i förevarande fall icke sättas lägre än tillägsprocenten beträffande folkpensionerna; under alla förhållanden borde detta gälla, om rätten till tillägg i fråga om invalider begränsades till invaliditetsgrader över 30 procent.

Socialvårdskommittén har, liksom riksförsäkringsanstalten, icke funnit tillräckligt vägande skäl föreligga för att införa dyrtidstillägg å sjukpenningar. Beträffande livräntorna, som utginge på längre sikt, syntes däremot billighetsskäl kunna anföras för att dyrtidstillägg skulle utgå åtminstone i viss omfattning. Kommittén delade de hörda myndigheternas mening, att sådana dyrtidstillägg måste finansieras med statsmedel, om de skulle kunna komma ifråga. Vissa betänkligheter hade uttalats mot att lämna tillskott av statsmedel till ifrågavarande försäkring, för vilken kostnaderna principiellt skulle bäras av arbetsgivarna. Kommittén funne för sin del, att denna princip icke behövde anses rubbad genom att staten under de nuvarande exceptionella förhållandena lämnade en skälig hjälp åt vissa livräntetagare, beträffande vilka omständigheterna i stort sett kunde antagas vara ömmande. Emellertid måste all uppmärksamhet ägnas åt de konsekvenser i olika avseenden, som kunde tänkas uppkomma, om staten lämnade dyrtidstillägg å ifrågavarande försäkringsmässiga prestationer.

Kommittén har vidare framhållit, att åtgärder, som av staten vidtoges beträffande denna gren av socialförsäkringen, visserligen möjligen kunna tagas till intäkt för krav å likartade åtgärder inom andra till socialvården hörande områden, men åtgärderna torde däremot icke kunna åberopas såsom stöd för krav å statliga hjälpåtgärder inom andra försäkringsområden.

Till utredning angående beloppet av utgående livräntor av sådan natur, att de eventuellt böra förenas med dyrtidstillägg, har socialvårdskommittén åberopat en av byråchefen D. Östrand i riksförsäkringsanstalten upprättad promemoria, för vilkens innehåll en redogörelse lämnas å sid. 24—25 i propositionen.

Vissa begränsningar syntes kommittén böra uppställas för dyrtidstilläggets utgående. Dyrtidstillägg borde sålunda icke utgå å andra livräntor än sådana, som grundade sig å obligatorisk försäkring och som beräknats efter en invaliditetsgrad av minst 30 procent. Vidare borde tillägg icke utgå å livräntor, som till storleken överstege visst belopp.

Rörande begränsningen av rätten till dyrtidstillägg till att avse livräntor under visst belopp har kommittén anfört:

Den motivering, som kan anföras för utbetalande av dyrtidstillägg å nyss omnämnda grupper av livräntor, är förvisningen, att den övervägande delen av livräntetagarna på grund av krisläget kommit i trängande behov därav. Detta motiv torde icke kunna åberopas beträffande dem, som tillerkänts de högsta livräntorna. Man måste hålla i minnet, att en avsevärd del av den arbetsföra befolkningen i vårt land har att nöja sig med inkomster, som understiga 2,000 kronor. Det kan då icke vara rimligt att med statsmedel och utan behovsprövning bisträcka dem, som hava en säker och fast inkomst å detta belopp. Erinras må i detta sammanhang att till skadad, som på grund av sitt tillstånd kräver särskild vård, livräntan kan bestämmas till högre belopp än

två tredjedelar av den årliga arbetsförtjänsten. Gentemot en möjlig invändning att de högsta livräntorna huvudsakligen utgå till sådana, som äro bosatta å de dyraste orterna, må hänvisas till den princip, som av statsmakterna fastslagits beträffande pensionerna till statens tjänstemän. Dessa pensioner hava icke beräknats efter dyraste ort, enär man utgått ifrån att pensionären skulle kunna bosätta sig å en billigare ort, om pensionen annars icke räckte till. Kommittén kan på grund av det anförda icke tillstyrka, att dyrtidstillägg utgår å livräntor uppgående till 1,600 kronor eller högre belopp.

Enahanda synpunkter tala för att det procentuella dyrtidstillägget icke bör vara detsamma för alla livräntetagare utan variera efter livräntans storlek. Närmast till hands ligger att utgå ifrån att personer med små livräntor i regel äro i behov av större tillägg än personer med stora livräntor. Häremot kan visserligen invändas, att de som ha små livräntor i stor utsträckning lida av mindre höggradig invaliditet och därför ha tillfälle att skaffa sig arbetsinkomst. Helst borde därför dyrtidstillägget varieras även efter invaliditetsgraden. Full rättvisa läser emellertid icke vara möjlig att ernå vilken linje man än väljer. Ehuru vissa skäl tala för en differentiering efter invaliditetsgraden, torde det likväl för vinnande av enhetliga bestämmelser vara lämpligt att icke göra någon åtskillnad ur denna grund. Däremot torde av nyss angivna skäl en differentiering böra göras efter livräntans belopp. Det kan då vara skäligt att beträffande livräntor på låga belopp lämna ett högre dyrtidstillägg än som eljest skulle ha varit lämpligt. Förslagsvis skulle 25 procents tillägg kunna lämnas på livräntor upp till 400 kronor. För livräntor på högre belopp bör tilläggsprocenten successivt sjunka, så att den vid en livränta om 1,600 kronor blir 0 efter en skala, som kommittén med hänsyn till den knappa tiden icke varit i tillfälle att närmare utforma.

Socialvårdskommittén har vidare framhållit, att — såsom riks försäkringsanstalten ifrågasatt — dyrtidstillägg borde utgå endast på livräntor, som tillerkänts på grund av olycksfall, vilka inträffat före utgången av år 1940.

Slutligen har kommittén förklarat sig anse, att dyrtidstillägg, som borde vara av tillfällig karaktär, lämpligen syntes kunna fastställas att utgå under högst två år. Beträffande de årliga kostnaderna för dyrtidstillägg enligt föreslagna grunder hade kommittén icke haft tillfälle att verkställa mera ingående beräkningar men ville hålla för troligt, att desamma komme att något understiga 2,000,000 kronor.

I fråga om grunderna för dyrtidstillägget hava *två ledamöter av socialvårdskommittén* haft avvikande mening samt bland annat framhållit, att någon rättvis grund icke kunde utfinnas — åtminstone om individuell behovsprövning skulle undvikas — efter vilken dyrtidstilläggen skulle kunna graderas. Dessa ledamöter hava därjämte ansett, att dyrtidstillägg borde utgå även å de högsta livräntorna.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har anført:

»Den under de senaste åren inträdda stegringen av levnadskostnaderna har medfört, att realvärdet av de förmåner, som enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete och därmed sammanhörande eller jämförliga författningar utgå till skadade eller sjuka personer samt i vissa fall till deras efterlevande, avsevärt nedgått. Av utredningen i förevarande ärende fram-

går, att det måste anses vara ett viktigt samhällsintresse att tillse, att en viss förbättring härutinnan åstadkommes såväl med avseende å de förmåner, vilka utgå enligt nu gällande regler — närmast sådana, som redan blivit bestämda — som i fråga om förmåner, vilka komma att fastställas framdeles.

Vad först angår förmåner, som komma att fastställas framdeles, erfordras för deras förbättring — utöver den förbättring, som automatiskt åstadkommes därigenom att löneinkomsterna stegrats — ändringar i gällande författningar, i första hand 1916 års olycksfallsförsäkringslag.

Riksförsäkringsanstalten har föreslagit höjning av maximigränsen för den årliga arbetsinkomsten, vilken gräns för närvarande är fastställd till 3,000 kronor. Stegringen av löneinkomsterna synes närmast tala för en avsevärd sådan höjning. Genomsnittliga arbetslönerna för män uppgingo år 1939, alltså innan de av kriget föranledda prisstegringarna hunnit påverka lönenivån, inom de högsta ortsgrupperna till 4,255 och 4,354 kronor; genomsnittliga löneinkomsten för hela landet utgjorde 3,167 kronor. Å andra sidan har framhållits, dels att en viss återhållsamhet torde böra iakttagas i fråga om höjning av denna gräns, bland annat med hänsyn till den ökade belastning för näringslivet, som en sådan höjning medför, och dels att de livräntor, som under tiden för nu ifrågavarande bestämmelsers giltighet bliva fastställda, oförändrade komma att utgå för framtiden även om prisnivån sjunker. Riksförsäkringsanstaltens förslag till maximigräns, 3,600 kronor, synes mig emellertid, även om hänsyn tages till sist angivna omständigheter, vara för låg. Maximigränsen bör för att skapa rättvisa de försäkrade emellan bestämmas till ett belopp, som mera närmar sig lönenivån i de högre ortsgrupperna. Jag föreslår därför, att gränsen fastställs till 3,900 kronor. Högsta livränta vid full invaliditet blir till följd härav 2,600 kronor. Förslaget i denna del föranleder ändring av 9 § i 1916 års olycksfallsförsäkringslag. Någon ändring i övrigt av grunderna för livräntors beräkning synes, såsom riksförsäkringsanstalten anfört, nu icke böra ifrågakomma. Härför talar, bland annat, att de löneförhöjningar, som under de senaste åren ägt rum på grund av levnadskostnadsstegringen, verka automatiskt höjande på ersättningsbeloppen.

För närvarande utgår högsta sjukpenning — 5 kronor 50 öre — om arbetsinkomsten uppgår till eller överstiger 2,835 kronor. Höjes maximigränsen för inkomsten från 3,000 kronor till 3,900 kronor, måste det nuvarande intervallsystemet för sjukpenningens beräkning, i vilket system intervallerna äro 270 kronor i fråga om inkomstbeloppen samt 50 öre beträffande sjukpenningens belopp, utökas med tre nya klasser. Högsta sjukpenningen blir i följd härav 7 kronor, vilket belopp utgår, om den årliga arbetsförtjänsten uppgår till eller överstiger 3,645 kronor. Av nu angivna förslag föranledes ändring av 6 § i 1916 års lag.

Riksdagen framhöll år 1937 i sin skrivelse rörande utredning av frågan om förbättring av olycksfallsförsäkringslagen, bland annat, att en höjning av sjukpenningen inom de lägre inkomstgrupperna vore önskvärd. Riksförsäkringsanstalten har, såsom framgår av vad i det föregående anförts, ansett

sig kunna konstatera, att behov av lagändring i detta hänseende förefinnes samt avgivit förslag till höjning av sjukpenningen, i de tre lägsta klasserna med 50 öre samt i fjärde och femte klasserna med 25 öre. Förslaget har tillstyrkts av socialvårdskommittén och landsorganisationen men avstyrkts av statskontoret och svenska arbetsgivareföreningen; statskontoret har framhållit, att de föreslagna höjningarna skulle innebära dubbel kompensation, enär sjukpenningen automatiskt stigit, i den mån en skadad person genom löneökning under senare tid kommit i en högre inkomstklass. Häremot må anföras, att ökningen av sjukpenningen i de fem lägsta inkomstklasserna aldrig varit tänkt såsom någon slags dyrtidskompensation utan motiverats därav, att sjukpenningen i och för sig ansetts vara för låg. Jag anser mig därför böra ansluta mig till riksförsäkringsanstaltens förslag. Även detta förslag föranleder ändring av 6 § i 1916 års lag.

Riksförsäkringsanstalten har föreslagit höjning — i 7 § olycksfallsförsäkringslagen — av minimibeloppet för begravningshjälp från 100 till 200 kronor. Häremot har erinran icke gjorts i remissyttrandena. För egen del finner jag emellertid höjningen otillräcklig och föreslår, att minimibeloppet bestämmas till 250 kronor.

I nu förevarande sammanhang har riksförsäkringsanstalten upptagit till behandling även spørsmålet, i vad mån hänsyn borde tagas till skadad persons försörjningsförhållanden, när försäkringsinrättning hade att avgöra, om avdrag skulle göras å sjukpenning, då vård på inrättningens bekostnad lämnades å sjukhus. Jämlikt gällande bestämmelser i 10 § olycksfallsförsäkringslagen får högst hälften av sjukpenningen avdragas. Enligt tidigare praxis har denna avdragsrätt helt utnyttjats. Sedan våren 1941 tages emellertid, såsom framgår av vad i det föregående anförts, viss hänsyn till den värdades försörjningsplikt. En bestämmelse i lagen att så skall ske har nu föreslagits av riksförsäkringsanstalten och tillstyrkts i remissyttrandena. För egen del finner jag en bestämmelse om skäligt hänsynstagande till försörjningsplikten önskvärd; finnes hustru eller barn synes man härvid kunna följa vissa schematiska regler. Det bör anmärkas, att försäkringsrådets föreskrifter rörande högsta tillåtna avdrag fortfarande torde böra tillämpas.

De i det föregående omförmälda författningsändringarna hava sammanförts i ett förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete. Riksförsäkringsanstalten har för sin del föreslagit, att nu ifrågavarande författningsbestämmelser, med hänsyn till de osäkra förhållandena på det ekonomiska området, skulle givas allenast provisorisk karaktär. Även om man sedermera vid en översyn av olycksfallsförsäkringslagen kommer att finna, att densamma i större eller mindre omfattning bör underkastas omarbetning, synes det mig icke sannolikt, att försämringar av de i det föregående förordade ersättningsarna skola visa sig påkallade. Skulle mot förmodan tillräckligt starka skäl kunna anföras för sådana försämringar, kunna de genomföras lika väl i en lag av permanent karaktär som i en provisorisk lag. Med hänsyn till vad jag sålunda anført finner jag anledning icke föreligga att giva den nu före-

slagna lagen, vilken torde böra träda i kraft den 1 januari 1942, provisorisk karaktär.

Genomföres de föreslagna ändringarna av 6, 7 och 10 §§ i 1916 års olycksfallsförsäkringslag, synas motsvarande ändringar böra vidtagas även i de i huvudsak likalydande bestämmelserna i 6, 7 och 10 §§ i 1927 års militärsättningsförordning. Med anledning av vad riksförsäkringsanstalten i denna del anfört torde böra erinras, att ändringar i denna förordning äro erforderliga, oavsett att förslag framlagts till krigspensionsförordning. — Då tveksamhet uppstått, huruvida begravningshjälp är sådan förmån, beträffande vilken vissa i 11 § militärsättningsförordningen upptagna avdragsregler skola äga tillämpning, har det — för att klarhet skall vinnas, att avdrag skall göras — syntts lämpligt att i förevarande sammanhang verkställa viss omformulering av första stycket i berörda paragraf.

8 § i militärsättningsförordningen innehåller vissa särskilda bestämmelser rörande beräkningen av årlig arbetsförtjänst. Såsom förut nämnts skall denna i fråga om fast anställda beräknas efter de grunder, som stadgas i 9 § av 1916 års olycksfallsförsäkringslag. Den höjning av maximibeloppet beträffande den årliga arbetsförtjänsten, som därutinnan föreslagits, inverkar därför även på de fast anställda militärernas förmåner. I fråga om värnpliktiga är däremot läget ett annat, i det att beträffande dem föreskrivits vissa bestämda belopp, till vilka arbetsförtjänsten alltid skall anses uppgå, nämligen för mera utbildade värnpliktiga 2,160 kronor samt för övriga 1,764 kronor. Till spørsmålet om tillskapandet av särskilda föreskrifter att gälla i fråga om värnpliktiga anhåller jag att få återkomma i det följande.

Vad beträffar förmåner, som utgå enligt nu gällande regler — närmast sådana förmåner, som redan blivit bestämda — har riksförsäkringsanstalten, såvitt angår förmåner enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag, framhållit, bland annat, att dyrtidstillägg å utgående sjukpenning icke borde ifrågakomma, att dyrtiden otvivelaktigt kunde orsaka avsevärda ekonomiska svårigheter för livräntetagare, som väsentligen vore hänvisade till livräntan för sitt uppehälle, samt att eventuella dyrtidstillägg å livräntor måste bekostas av statsmedel. Beträffande spørsmålet huruvida dyrtidstillägg över huvud böra utgå å livräntorna hava, på sätt framgår av vad i det föregående anförts, olika meningar kommit till uttryck i yttrandena. För egen del måste jag visserligen vitsorda, att åtgärder för att av statsmedel bereda livräntetagare enligt olycksfallsförsäkringslagen kompensation för levnadskostnadsökningen innebära ett frångående i viss mån av principen, att olycksfallsförsäkringen skall bekostas av arbetsgivarna; jag har emellertid den uppfattningen, att livräntetagarnas läge i det övervägande flertalet fall är sådant, att de äro i stort behov av en dylik kompensation, och från den nyss omförmälda principen har för övrigt avsteg redan tidigare gjorts, nämligen då tillägg av statsmedel beviljats livräntetagare enligt 1901 års olycksfallsersättningslag.

De tillägg, varom nu är fråga, böra vara av tillfällig natur.

Socialvårdskommitténs majoritet har framhållit, att från dyrtidstillägg borde uteslutas livröntetagare, som uppbure de högsta livröntorna — 1,600 kronor eller därutöver — ävensom att tillägget borde utgå efter en med hänsyn till livröntans storlek graderad skala, så att 25 procents tillägg skulle utgå å livröntor upp till 400 kronor samt därefter allt lägre procenttal å livröntor från 400 kronor upp till 1,600 kronor. Minoriteten inom socialvårdskommittén har däremot framhållit, att enligt dess mening någon rättvis grund icke kunde utfinnas — åtminstone om individuell behovsprövning skulle undvikas — efter vilken dyrtidstilläggen skulle kunna graderas; behovet varierade i hög grad efter dyrtid, ålder, hälsotillstånd, försörjningsplikt, förmåga att utföra arbete, huruvida ett högt eller lågt löneläge förelegat vid tiden för livröntans bestämmande, vid nämnda tid gällande lagstiftning och praxis med flera omständigheter. Minoriteten har vidare ansett, att dyrtidstillägg borde utgå även å de högsta livröntorna. För egen del kan jag vitsorda, att en mängd faktorer av skilda slag inverka å livröntetagarnas behov av förbättrade förmåner; behovet är ingalunda alltid störst, om livröntan är låg, och synnerligen ömmande fall kunna förekomma även då livröntan är hög. Med hänsyn härtill tillstyrker jag, att livröntetillägg skola utgå med lika procenttal till alla livröntetagare med undantag, såsom i yttrandena föreslagits, allenast för de fall, då livröntan grundas på frivillig försäkring samt då invaliditetsgraden icke uppgår till minst 30 procent. I de fall, då en livröntetagare uppbär två eller flera livröntor — på grund av olika olycksfall — synes dyrtidstillägg böra utgå endast i den mån varje särskild livränta utgår på grund av 30 procents eller högre invaliditetsgrad. — Tillägg synas vidare böra utgå endast å livröntor, som avse olycksfall, vilka inträffat före utgången av år 1940. Livränta på grund av olycksfall, som inträffat därefter, torde nämligen i regel hava beräknats med viss hänsyn till den efter krigsutbrottet höjda lönenivån.

Då det gäller att fixera den procentsats, efter vilken dyrtidstillägg å livröntor böra utgå, synes det naturligaste vara att anpassa tillägget så, att livröntan utgår med samma belopp, som skulle tillkomma nya livröntetagare, vilka erhållit lönekomensation för prisstegringarna. Löneökningen bestämmes för de stora arbetstagargrupperna enligt det s. k. ramavtalet. Levnadskostnader-
nas höjning sedan juli 1939 utgör ungefär 30 procent. Då nyss omförmälda arbetstagargrupper i stort sett nu erhålla komensation för allenast halva levnadskostnadsstegringen, medför ett dyrtidstillägg, som bestämmes till hälften av 30 procent eller 15 procent, att livröntan uppgår till det belopp, som nyss nämnts. Skulle emellertid läget bliva ändrat beträffande storleken av arbetstagar-
tagarnas komensation för dyrtiden, torde få upptagas till övervägande, huru-
vida icke dyrtidstilläggsprocenten i fråga om livröntorna bör undergå motsva-
rande jämkning. Att dyrtidstillägg skall utgå och för närvarande bestämmas till
15 procent å livröntans belopp samt att i fråga om tillägget i tillämpliga delar
skall gälla vad i lag eller författning stadgas rörande livröntan synes mig böra
föreskrivas i en av Kungl. Maj:t och riksdagen antagen förordning. Förslag till
förordning angående dyrtidstillägg åt vissa livröntetagare enligt lagen om för-
säkring för olycksfall i arbete, m. m. har därför upprättats inom socialdepar-

tementet. Förordningen torde bära givas allenast provisorisk giltighet, förslagsvis för tiden från och med den 1 januari 1942 till och med den 31 december 1943. I enlighet med vad socialvårdskommittén anförut synas dyrtidstillägg bära utgå å livräntor, bestämda enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag — innefattande även livräntor, som utgivas av arbetsgivare, vilka jämlikt 11 § olycksfallsförsäkringslagen stå så kallad självrisk (givetvis dock endast i den mån sådan livränta motsvarar livränta enligt lagen), livräntor, som utgå till arbetare i statens tjänst, livräntor enligt förordningarna om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl. samt åt fångar m. fl. samt livräntor enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen — samt vidare å livräntor enligt 1901 års olycksfallsersättningslag samt 1921 års kungörelse och 1938 års förordning om tillägg å sådana livräntor, enligt 1909 års militärsättningsförordning och 1925 års kungörelse om höjning av ersättning enligt densamma, enligt 1927 års militärsättningsförordning — till frågan om ytterligare dyrtidstillägg beträffande värnpliktiga återkommer jag i det följande — samt enligt 1923 års förordning angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig. Har Kungl. Maj:t förordnat, att livränta skall utgå enligt grunderna i någon av förutnämnda lagar och författningar, skall dyrtidstillägg utgå jämväl å sådan livränta. Däremot torde dyrtidstillägg av principiella skäl icke bära utgå å livräntor enligt fiskarförsäkringsförordningen. Dyrtidstillägg enligt den föreslagna förordningen synas bära bestämmas och utgivas av riksförsäkringsanstalten. De ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolagen torde dock bära åläggas att samtidigt med utbetalning av livränta förskottsvis utgiva dyrtidstillägg enligt förordningen å från bolaget utgående livräntor. Kostnaderna för ifrågavarande dyrtidstillägg synas, i enlighet med de av socialvårdskommittén införskaffade uppgifterna, kunna för närvarande uppskattas till i runt tal 1,625,000 kronor för år. De kostnader, som belöpa å första halvåret 1942, torde i fall, då livräntan utgår av statsmedel, få belasta de för innevarande budgetår beviljade förslagsanslag, från vilka respektive livräntor utgå, samt eljest det under tolfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete.

Å sjukpenningar, vilka utgå i anledning av olycksfall som inträffat eller sjukdomar, som yppats före den 1 januari 1941, synes, såsom i yttrandena i ärendet framhållits, dyrtidstillägg i princip icke bära beviljas; detsamma torde bära gälla beträffande begravningshjälp i anledning av sådana olycksfall eller sjukdomar. Visst undantag härutinnan behandlas emellertid i det följande. I detta sammanhang må nämnas, att det särskilt i fråga om militärer, som åtnjuta livränta enligt 1909 eller 1927 års militärsättningsförordning, ej sällan förekommer, att livränta vid intagning å sjukvårdsanstalt eller eljest för viss tid utbytes mot sjukpenning. Till förhindrande av att minskning av utgående förmåner därigenom skall uppstå, synes en bestämmelse skälig, att dyrtidstillägg i sådant fall fortfarande skall utgå å livräntan under sjukpenningstiden.

Jag återkommer nu till frågan om vissa särskilda regler be-

träffande förmåner, som utgå jämlikt 1927 års militäresättningsförordning i anledning av olycksfall eller sjukdom, som drabbat värnpliktig. Dessa förmåner bestämmas på grundval av de träffande värnpliktiga fastställda inkomstbelopp — 1,764 och 2,160 kronor — om vilka i det föregående nämnts. Härvid tages alltså icke någon hänsyn till de inkomster, som de värnpliktiga faktiskt åtnjutit i sitt civila arbete. Nyssnämnda belopp måste anses i och för sig för låga. En förbättring för de värnpliktiga kan åstadkommas antingen genom att beloppen höjas eller också genom att ett skäligt dyrtidstillägg beviljas. En höjning av beloppen torde icke kunna ske med hänsyn tagen till de inkomster, som värnpliktiga av äldre årgångar, vilka under nuvarande förhållanden i stor utsträckning äro inkallade till tjänstgöring, förut åtnjutit i sitt civila arbete. Beloppen torde i stället böra anpassas efter de löneförhållanden, som under normala förhållanden gälla för värnpliktiga i 20-årsåldern. I avsaknad av närmare utredning rörande angivna spörsmål har det icke synts mig lämpligt att nu genom ändring i förordningen höja ifrågakarande belopp. Dyrtidskompensation till de värnpliktiga samt i förekommande fall deras efterlevande synes mig därför böra lämnas enligt det andra alternativet, d. v. s. på det sätt, att dyrtidstillägg förklaras skola utgå å sjukpenning och livränta. Med hänsyn ej minst till den nyss berörda omständigheten, att det under rådande förhållanden i stor utsträckning är fråga om till mogen ålder komna män med inkomster i det civila arbetet, som avsevärt överstiga nyss omförmälda i förordningen angivna inkomstsiffror, har jag funnit mig böra föreslå, att dyrtidstilläggsprocenten bestämmas till 30. Då tillägget till betydande del ersätter en höjning av inkomstbeloppen, synes anledning i förevarande fall icke föreligga att införa ett stadgande därom, att dyrtidstillägg skall utgå endast då invaliditetsgraden uppgår till minst 30 procent. Dyrtidstillägg å begravningshjälp synes icke böra ifrågakomma. Lämpligen synes dyrtidstillägg av angiven storlek böra utgå å sjukpenning och livränta, som utgivas i anledning av olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats efter ingången av år 1941. Förslag till förordning innefattande nu omförmälda bestämmelser har upprättats inom socialdepartementet. Även denna förordning synes böra givas giltighet allenast till och med den 31 december 1943. Har olycksfall inträffat eller sjukdom yppats under tiden från den 1 september 1939 till 1940 års utgång, under vilken tid värnpliktiga av äldre årgångar i stor omfattning varit inkallade, synes Kungl. Maj:t böra hava rätt att bevilja sådan dyrtidskompensation, att sammanlagt 30 procents dyrtidstillägg utgår. — Kostnaderna för nu ifrågakarande dyrtidstillägg, vilka för år räknat för närvarande torde kunna uppskattas till i runt tal 300,000 kronor, synas för första halvåret 1942 böra få belasta för innevarande budgetår beviljat förslagsanslag.

I detta sammanhang torde böra behandlas även frågan om viss förbättring av de förmåner, vilka jämlikt förordningarna om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl. samt åt fångar m. fl. utgå i anledning av olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats efter ingången av år 1941. Enär på grund av

kristiden höjd lönestandard icke inverkar på ifrågavarande förmåner, i den mån arbetsinkomsten överstiger 1,764 kronor för år räknat, synes Kungl. Maj:t böra medgivas rätt att för tiden från och med den 1 januari 1942 till och med den 31 december 1943 bevilja sådan dyrtidskompensation å sjukpenning och livränta, att beloppen av nämnda förmåner bliva sådana, som skulle hava utgått, därest maximigränsen för arbetsinkomsten — 1,764 kronor — höjts med 30 procent. Kostnaderna för dessa dyrtidstillägg, vilka kunna beräknas uppgå till allenast några hundra kronor för år räknat, synas för första halvåret 1942 böra få belasta det förslagsanslag, från vilket själva förmånerna utgå.

Slutligen synes böra anmärkas, att särskilda bestämmelser icke torde böra meddelas i fråga om de förmåner, som grunda sig å 1937 års lag om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer, 1940 års förordning om särskild ersättning i vissa fall för skada till följd av olycksfall vid flygning samt 1941 års förordningar om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring, samt om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring vid luftskyddet eller under luftskyddsövning. Till undvikande av missförstånd synes böra nämnas, att i fråga om krigsförsäkringslagen dyrtidstillägg icke avses skola utgå å den del av livränta, som faller inom olycksfallsförsäkringslagens bestämmelser.»

Lagrådet, som hörts över förslaget till lag angående ändring i vissa delar av olycksfallsförsäkringslagen, har lämnat detsamma utan erinran.

Utskottet.

De genom propositionen framlagda förslagen avse huvudsakligen att möjliggöra en anpassning av de förmåner, vilka utgå enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete och vissa därmed sammanhörande eller jämförliga författningar, efter de ökade levnadskostnader som blivit en följd av det nu rådande krisläget. Vid utformandet av bestämmelser i sådant syfte har i propositionen åtskillnad gjorts mellan redan fastställda ersättningar samt sådana förmåner, som framdeles kunna komma att fastställas.

Vad till en början angår sistnämnda förmåner har i propositionen framhållits, att dessa, som bestämmas på grundval av det rådande löneläget, redan genom löneinkomsternas stegring automatiskt förbättras. Vidare har emellertid erinrats om att sambandet mellan avlöningar och ersättningar enligt olycksfallsförsäkringslagen och därtill anknutna författningar är begränsat uppåt sålunda, att vid högre årlig arbetsinkomst än 3,000 kronor det överskjutande beloppet ej tages i beräkning. Med hänsyn härtill har i propositionen föreslagits en höjning av denna maximigräns med 30 procent till 3,900 kronor samt såsom en följd härav en utökning av intervallsystemet för sjukpenningens beräkning med tre nya klasser.

Enligt utskottets mening är en höjning av nämnda maximigräns för den årliga arbetsinkomsten påkallad med hänsyn till den inträdda stegringen av löneinkomsterna. Kungl. Maj:ts förslag härutinnan, enligt vilket maximigränsen bestämts till 3,900 kronor, synes väl avvägt. På grund härav får utskottet tillstyrka förslaget i denna del. I detta sammanhang vill utskottet därjämte uttala sin anslutning till förslaget om höjning av minimibeloppet för begräv-

ningshjälp från 100 till 250 kronor, en ökning som framstår såsom i hög grad motiverad.

I samband med förslaget i nu berörda delar hava i propositionen vidare upptagits vissa andra ändringar i olycksfallsförsäkringslagstiftningen åsyftande förbättringar av ersättningar i anledning av framdeles inträffande olycksfall. Av dessa ändringar, vilka ej direkt äro föranledda av rådande dyrtid, har utskottet särskilt uppmärksammat den föreslagna höjningen av sjukpenningen inom de fem lägsta inkomstgrupperna. Enligt utskottets åsikt innebär förslaget i denna del — som står i överensstämmelse med riksdagens år 1937 uttalade önskemål om höjning av sjukpenningen inom de lägre inkomstgrupperna — en sedan länge av behovet påkallad reform. Utskottet kan icke finna att — såsom i motionen I: 248 gjorts gällande — genom en sådan höjning skulle uppstå ökad fara för missbruk av försäkringen. Därest nu gällande regler inom olycksfallsförsäkringslagstiftningen icke kunna anses innebära garanti mot missbruk, torde frågan om tillskapande av effektiva åtgärder i detta hänseende få tagas under överbägande i samband med den allmänna översyn av olycksfallsförsäkringslagstiftningen, som av Kungl. Maj:t uppdragits åt riksförsäkringsanstalten.

Vad härefter angår frågan om förbättring av ersättningar, som redan fastställt jämligt olycksfallsförsäkringslagen och därmed sammanhörande författningar, innebär Kungl. Maj:ts förslag att — med vissa undantag — till livräntetagare skall av statsmedel utgå dyrtidstillägg med 15 procent. Såsom föredragande departementschefen och vissa i ärendet hörda myndigheter framhållit måste åtgärder för att av statsmedel bereda livräntetagare kompensation för levnadskostnadsökningen anses innebära i viss mån ett frångående av principen, att olycksfallsförsäkringen skall bekostas av arbetsgivarna. Tillika har emellertid påpekats, att det vore uteslutet att belasta försäkringen med kostnaderna för dyrtidstillägg å redan bestämda förmåner. På grund härav och då det får anses vara en samhällsangelägenhet av synnerlig vikt att tillse, att ifrågavarande livräntor icke på grund av nu ändrade förhållanden mista betydande del av sitt realvärde, bör enligt utskottets mening staten här tråda hjälpande emellan.

I motionen II: 342 har yrkats, att den i propositionen föreslagna begränsningen, att dyrtidstillägg icke skall ifrågakomma å livräntor, som utgå på grund av lägre invaliditetsgrad än 30 procent, måtte borttagas eller, därest detta yrkande ej vunne bifall, att i allt fall samtliga livräntetagare som uppbära en livränta å 90 kronor eller däröver skulle bliva delaktiga av dyrtidstillägget. Dessa yrkanden anser sig utskottet icke kunna biträda. Enligt utskottets åsikt är nämligen det i propositionen förordade undantagsstadgandet sakligt grundat med hänsyn till att de livräntetagare, som i enlighet härmed icke komma i åtnjutande av dyrtidstillägg, få förutsättas äga möjlighet att oaktat invaliditeten skaffa sig arbetsinkomst. Härtill kommer, att begränsningens upphävande skulle vålla betydande administrativa svårigheter.

I motionerna I: 249 och II: 350 har hemställts om vissa ändringar i Kungl. Maj:ts förslag i syfte att utöka dyrtidskompensationen å vissa av de enligt 1909 och 1927 års militärsättningsförordningar utgående förmånerna. De i

motionerna framförda synpunkterna torde emellertid i huvudsak tillgodoses genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag om rätt för Kungl. Maj:t att, därest olycksfall inträffat eller sjukdom yppats under tiden från den 1 september 1939 till 1940 års utgång, bevilja sådan dyrtidskompensation att sammanlagt 30 procents dyrtidstillägg utgår. I samma motioner har vidare påyrkats, att vid utbyte av livränta mot sjukhjälp eller sjukpenning dyrtidstillägg må utgå å sjukhjälp eller sjukpenning och ej, såsom enligt det genom propositionen framlagda förslaget, endast å livräntan. Även om vissa skäl kunna anföras till stöd för motionärernas yrkande i denna del, finner utskottet dock ej anledning föreligga att på förevarande punkt frångå Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet får alltså avstyrka bifall jämväl till nyssnämnda båda motioner.

Icke heller i övrigt hava de genom propositionen framlagda förslagen givit anledning till erinran från utskottets sida.

Av det anförda framgår, att utskottet icke ansluter sig till det i motionen I: 248 framställda yrkandet om avslag å propositionen.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen, med bifall till propositionen samt med avslag å motionerna I: 248 och II: 342, måtte

dels antaga de genom propositionen framlagda förslagen till
1. lag angående ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete,

2. förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,

3. förordning angående dyrtidstillägg åt vissa livräntetagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m. samt

4. förordning angående dyrtidstillägg å vissa förmåner enligt förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,

dels ock medgiva,

att Kungl. Maj:t åt värnpliktiga, som under tiden från och med den 1 september 1939 till 1940 års utgång drabbats av olycksfall eller sjukdom och som till följd därav äro berättigade till sjukpenning eller livränta enligt förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, må för tiden från och med den 1 januari 1942 till och med den 31 december 1943 bevilja sådan dyrtidskompensation, att sammanlagt 30 procents dyrtidstillägg å nämnda förmåner utgår,

att Kungl. Maj:t åt personer, som efter 1941 års ingång drabbats av olycksfall eller sjukdom och som till följd därav äro berättigade till sjukpenning eller livränta enligt förordningen om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl. eller förordningen om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt fångar m. fl., må för tiden från och med den 1 januari 1942 till och med den 31 december 1943 bevilja sådan dyrtidskompensation, att beloppen av nämnda förmåner

uppgå till vad som skulle hava utgått, därest den i förordningarna fastställda maximigränsen för arbetsinkomst höjts med 30 procent,

att å första halvåret 1942 belöpande kostnader för dyrtidstillägg jämlikt förordningen angående dyrtidstillägg åt vissa livräntetagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m. må, i fall då livräntan utgår av statsmedel, belasta de för budgetåret 1941/42 beviljade förslagsanslag, från vilka respektive livräntor utgå, samt eljest det under tolfte huvudtiteln uppförda, för samma budgetår beviljade förslagsanslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete,

att å första halvåret 1942 belöpande kostnader för dyrtidstillägg jämlikt förordningen angående dyrtidstillägg å vissa förmåner enligt förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, ävensom för dyrtidskompensation, som Kungl. Maj:t enligt vad i det föregående hemställts kan komma att bevilja värnpliktiga, må få belasta det under tolfte huvudtiteln uppförda, för budgetåret 1941/42 beviljade förslagsanslaget till Bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,

samt att å första halvåret 1942 belöpande dyrtidskompensation, som Kungl. Maj:t enligt vad i det föregående hemställts kan komma att bevilja tvångsarbetare m. fl. samt fångar m. fl., må få belasta det under tolfte huvudtiteln uppförda, för budgetåret 1941/42 beviljade förslagsanslaget till Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete;

B. att motionerna I: 249 och II: 350, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet ovan anfört, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 december 1941.

På sammansatt banko- och andra lagutskotts vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:
från bankoutskottet: herrar *Holmgren, Berling, Nordborg, Friggeråker, Nilsson* i Mölndal, *Paulsen, Andersson* i Falkenberg och *Hilding*;
från andra lagutskottet: herrar *Norman, Strand, Wistrand**), *Olof Carlsson, Hage**), *Olovson* i Västerås och *Hallagård* samt fröken *Hesselgren*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Holmgren*, *Nordborg* och *Wistrand*, vilka anfört:

»Den i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna ändringen i 6 § lagen angående ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete och 6 § förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, i vad den avser höjning av sjukpenningen för de fem lägsta inkomstgrupperna, innebär ett frångående av den till grund för olycksfallsförsäkringslagen liggande principen att till i runt tal med två tredjedelar ersätta den skadade för den förlorade arbetsförtjänsten. Härigenom uppstår en fara för överförsäkring, som särskilt aktualiseras därigenom att olycksfallen inom dessa inkomstgrupper till väsentlig del drabba personer, som av olika anledningar icke regelbundet äro i arbete och vilkas försörjning endast till en mindre del betingas av deras arbetsinkomst.

Vad beträffar frågan om dyrtidstillägg åt vissa livräntetagare så innebär Kungl. Maj:ts proposition i denna del, att statsverket skulle med allmänna medel fylla den värdeminskning i vissa inom den obligatoriska olycksfallsförsäkringsverksamheten utbetalade försäkringsersättningar, som inträtt på grund av penningvärdets fall. Ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition i denna del innebär ett frångående av den hittills tillämpade och enligt vår mening enda möjliga principen, att olycksfallsförsäkringen skall handhavas efter försäkringstekniska grunder. Ett generellt åtagande för statsverket att fylla värdeminskning å försäkringsersättningar ligger helt utom möjligheternas gräns, och det statliga ingripandet på detta område får därför en karaktär av godtycklighet, som ställer den enligt den obligatoriska olycksfallsförsäkringen ersättningsberättigade i förmånligare ställning än andra försäkrade, av vilka många med lika goda sociala skäl skulle kunna kräva det allmännas mellankomst. De livräntor, på vilka enligt Kungl. Maj:ts förslag dyrtidstillägg nu föreslås skola utgå, äro för övrigt fastställda med ledning av ett löneläge, som varit mycket skiftande och i vissa fall till och med avsevärt överstigit det nu rådande.

Under hänvisning härtill föreslå vi riksdagen att besluta,

att Kungl. Maj:ts förslag till ändring av 6 § lagen angående ändring i vissa delar av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete och 6 § förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, i vad den avser höjning av sjukpenningen för de fem lägsta inkomstgrupperna, måtte avslås; samt

att icke bifalla förslaget till förordning angående dyrtidstillägg åt vissa livräntetagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m.»